

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy V

Wymagania obejmują wiedzę i umiejętności ucznia z podziałem na poziom podstawowy i ponadpodstawowy. Poziom ponadpodstawowy daje podstawę do otrzymania oceny dobrej lub bardzo dobrej.

Rozdział I: Polska pierwszych Piastów

Podstawowe,

uczeń:

- opowiada legendę o początkach państwa polskiego
- odczytuje z mapy zamieszczonych w podręczniku nazwy najważniejszych plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie w X w.
- wymienia narzędzia rolnicze używane przez Słowian
- opisuje polskie godło
- zaznacza na osi czasu datę chrztu Polski
- przedstawia, kim byli Mieszko I i Dobrawa
- opisuje wygląd słowiańskiego grodu na podstawie ilustracji z podręcznika
- podaje, kto zamieszkiwał średniowieczne Gniezno
- określa okoliczności, w jakich doszło do chrztu Polski
- zaznacza na osi czasu daty śmierci św. Wojciecha, zjazdu gnieźnieńskiego oraz koronacji Bolesława Chrobrego
- przedstawia, kim byli Bolesław Chrobry, św. Wojciech i Otton III
- wyjaśnia znaczenie terminów: *relikwie*, *koronacja*
- opowiada o misji św. Wojciecha
- opisuje przebieg zjazdu gnieźnieńskiego na podstawie tekstu źródłowego
- ocenia znaczenie koronacji Bolesława

Ponadpodstawowe:

- podaje imiona i nazwiska autorów średniowiecznych kronik zawierających legendy o początkach państwa polskiego
- charakteryzuje wierzenia mieszkańców ziem polskich przed przyjęciem chrztu przez Mieszka I
- wyjaśnia, na czym polegał słowiański obrzęd postrzyżyn
- opowiada o powstaniu państwa polskiego
- wskazuje na osi czasu daty utworzenia pierwszego biskupstwa na ziemiach polskich oraz śmierci Mieszka I
- określa, jaką rolę pełnili duchowni w państwie Mieszka I
- tłumaczy, dlaczego chrzest w 966 r. miał kluczowe znaczenie w historii państwa polskiego

- odszukuje potrzebne informacje w tekście źródłowym
- porównuje przebieg współczesnych granic Polski z zasięgiem panowania Mieszka I, korzystając z mapy
- określa skutki misji i męczeńskiej śmierci biskupa Wojciecha
- tłumaczy, jakie znaczenie miał dla Polski zjazd gnieźnieński
- omawia plany Ottona III dotyczące utworzenia cesarstwa chrześcijańskiego
- wskazuje na mapie w podręczniku Gdańsk, Gniezno, ziemie Prusów oraz biskupstwa utworzone w Polsce
- opowiada o przebiegu wojen z Niemcami w 1018 r.

daty: 966, 1000, 997, 1025

Rozdział II: Społeczeństwo średniowiecza

Podstawowe:

- wyjaśnia znaczenie terminów: *duchowieństwo, styl romański, styl gotycki, katedra, witraż, sklepienie, rozeta, skryptorium, miniatura, kopista, reguła zakonna*
- wymienia surowce budowlane, których używano w średniowieczu
- opisuje na podstawie ilustracji z podręcznika architekturę kościołów romańskich i gotyckich
- odróżnia budynki wzniesione w stylu romańskim od budowli w stylu gotyckim
- wyjaśnia znaczenie terminów: *rycerz, paź, giermek, pasowanie*
- określa funkcję, jaką pełniły zamki w średniowieczu
- opowiada o kolejnych etapach wychowania szlachetnie urodzonego młodzieńca – od momentu zostania paziem do pasowania na rycerza
- wymienia cechy idealnego rycerza
- podaje przykłady zajęć wykonywanych przez przedstawicieli stanu rycerskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: *mieszczanin, rzemieślnik, kupiec, samorząd miejski*
- opowiada o średniowiecznym mieście i jego mieszkańcach
- wyjaśnia znaczenie terminów: *sołtys, plug, trójpolówka*
- tłumaczy, na czym polegała praca chłopów
- opisuje, co spożywali na co dzień mieszkańcy wsi średniowiecznej
- porównuje los chłopów z życiem rycerza lub mieszczanina a miasto średniowieczne z miastem współczesnym
- wyjaśnia znaczenie terminów: *sołtys, plug, trójpolówka*
- tłumaczy, na czym polegała praca chłopów
- opisuje, co spożywali na co dzień mieszkańcy wsi średniowiecznej
- porównuje los chłopów z życiem rycerza lub mieszczanina

Ponadpodstawowe:

- wskazuje na fotografiach przyporę, portal, sklepienie, rozetę i portal
- porównuje styl romański i styl gotycki
- wyjaśnia, jaką rolę w sztuce średniowiecznej odgrywała tematyka religijna
- przedstawia informacje na temat zabytków romańskich i gotyckich znajdujących się w jego rodzinnym mieście lub regionie
- określa rolę klasztorów w średniowiecznym piśmiennictwie
- tłumaczy, na czym polegały turnieje rycerskie
- wymienia elementy kultury rycerskiej i dworskiej
- podaje przykłady miejsc w Polsce, w których znajduje się zamek wzniesiony w średniowieczu bądź ruiny tego typu budowli
- podaje przykłady zawodów rzemieślniczych uprawianych w średniowieczu
- tłumaczy, jaką rolę odgrywali w średniowiecznym mieście burmistrz i członkowie ławy miejskiej
- wyjaśnia pochodzenie nazw współczesnych ulic, np. *Szewska, Garncarska, Tkacka*
- omawia przebieg procesu lokacji wsi
- przedstawia, jak zmieniały się metody produkcyjne wykorzystywane w średniowiecznym rolnictwie
- porównuje wieś średniowieczną ze wsią współczesną

Rozdział III: Polska i Krzyżacy

Podstawowe:

- opowiada, co wydarzyło się w latach 1226, 1308, 1320 i 1331, oraz zaznacza te daty na osi czasu
- tłumaczy, kim byli Konrad Mazowiecki i Władysław Łokietek
- odnajduje na mapie w podręczniku Pomorze Gdańskie, Małopolskę, Wielkopolskę, Kujawy, Mazowsze
- wyjaśnia znaczenie terminów: *Prusy, zakon krzyżacki, wielki mistrz*
- podaje powody, dla których Konrad Mazowiecki sprowadził Krzyżaków do Polski
- wskazuje na mapie w podręczniku państwo krzyżackie i Malbork
- omawia rolę Władysława Łokietka w procesie zjednoczenia ziem polskich
- określa przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego
- wskazuje, co wydarzyło się w latach 1333, 1364 i 1370, oraz zaznacza te daty na osi czasu
- wyjaśnia, kim byli Kazimierz Wielki i Mikołaj Wierzynek
- odnajduje na mapie w podręczniku Wielkopolskę, Małopolskę, Mazowsze oraz Ruś Halicką
- wymienia osiągnięcia Kazimierza Wielkiego

- opowiada, co wydarzyło się w latach 1385, 1410 i 1411, oraz zaznacza te daty na osi czasu
- przedstawia, kim byli: Jadwiga, Władysław Jagiełło, Ulrich von Jungingen, Kazimierz Jagiellończyk
- wyjaśnia znaczenie terminu *unia*
- określa przyczyny i skutki zawarcia unii polsko-litewskiej w 1385 r.
- odnajduje na mapie w podręczniku Polskę i Wielkie Księstwo Litewskie w granicach z 1385 r.
- przedstawia przebieg bitwy pod Grunwaldem
- opisuje na podstawie ilustracji z podręcznika wygląd rycerzy polskich i krzyżackich w okresie wielkiej wojny

Ponadpodstawowe:

- wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski
- ocenia politykę Krzyżaków i działalność zakonu na podbitych terenach
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miała utrata Pomorza Gdańskiego
- pozyskuje z różnych źródeł informacje o zamku w Malborku
- wskazuje czynniki, które umożliwiły ponowne zjednoczenie ziem polskich
- ocenia politykę wewnętrzną i politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego
- wyjaśnia sens powiedzenia, według którego król Kazimierz *zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*
- pozyskuje z różnych źródeł informacje dotyczące panowania Kazimierza Wielkiego
- opowiada o okolicznościach objęcia tronu przez Jadwigę
- określa na podstawie drzewa genealogicznego pokrewieństwo łączące przedstawicieli dynastii Piastów i Andegawenów
- wymienia narodowości zamieszkujące współcześnie wschodnie ziemie należące w średniowieczu do państwa polskiego
- pozyskuje z różnych źródeł informacje o Władysławie Jagielle
- podaje przyczyny i skutki wojen z Krzyżakami
- tłumaczy, jakie znaczenie miało dla Polski ponowne przyłączenie Pomorza Gdańskiego

Rozdział IV: Europejczycy odkrywają świat

Podstawowe:

- wskazuje, co wydarzyło się w latach 1488, 1492, 1498 i 1519, oraz zaznacza te daty na osi czasu
- wyjaśnia, kim byli Bartłomiej Diaz, Vasco da Gama, Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan
- omawia przyczyny odkryć geograficznych
- opowiada, jak średniowieczni Europejczycy wyobrażali sobie świat
- wyjaśnia, kim byli Hernan Cortez i Francisco Pizarro
- określa pozytywne i negatywne skutki odkryć geograficznych
- wymienia ludy podbite przez konkwistadorów
- zaznacza na osi czasu datę wynalezienia druku
- określa, kim byli Jan Gutenberg, Leonardo da Vinci, Mikołaj Kopernik i Galileusz
- wyjaśnia znaczenie terminów *renesans* i *humanizm*

- tłumaczy, na czym polegała teoria Mikołaja Kopernika

Ponadpodstawowe:

- wymienia głównych odkrywców i ich dokonania, a także porządkuje te informacje w tabeli
- wskazuje na mapie lądy odkryte w XV i XVI wieku oraz trasy, które przebyli Bartłomiej Diaz, Vasco da Gama, Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan
- tłumaczy, jaki wpływ miały odkrycia geograficzne na wyobrażenia ludzi o świecie
- tłumaczy, jakie znaczenie dla krajów europejskich miały kolonie
- wymienia państwa, które wzięły udział w odkryciach geograficznych
- formułuje wnioski dotyczące niewolnictwa i wyraża swoją opinię na ten temat
- omawia wpływ wynalazku Jana Gutenberga na zmianę światopoglądu ludzi na przełomie epok średniowiecza i renesansu
- określa, czym charakteryzowała się epoka renesansu
- wymienia co najmniej dwa dzieła sztuki renesansowej
- wyjaśnia znaczenie terminu *mecenat*

Rozdział V: W Rzeczypospolitej szlacheckiej

Podstawowe:

- zaznacza na osi czasu datę złożenia hołdu pruskiego
- przedstawia, kim byli Zygmunt I Stary, Zygmunt II August, Mikołaj Rej i Jan Kochanowski
- tłumaczy, czym były arrasy
- podaje przykłady budynków
- zaznacza na osi czasu datę uchwalenia konstytucji *nihil novi*
- wyjaśnia znaczenie terminów: *szlachta*, *przywilej*, *sejm walny*, *sejmik*, *poseł*, *herb*
- tłumaczy, na czym polegała uprzywilejowana pozycja szlachty
- przedstawia skład sejmu walnego
- wymienia różne grupy tworzące stan szlachecki
- wyjaśnia znaczenie terminów: *folwark*, *pańszczyzna*, *kmieć*, *flisak*, *spichlerz*
- opisuje na podstawie infografiki zabudowę folwarku szlacheckiego
- określa, jakie znaczenie miała Wisła dla rozwoju handlu zbożem w XVI w.
- Data unii lubelskiej 1569 i uchwalenia konfederacji warszawskiej 1573
- wymienia postanowienia unii lubelskiej
- wskazuje na mapie terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów
- wymienia narodowości żyjące w granicach Rzeczypospolitej Obojga Narodów
- zaznacza na osi czasu datę pierwszej wolnej elekcji w Polsce 1573
- przedstawia, kim był Henryk Walezy
- wyjaśnia znaczenie terminu *wolna elekcja*
- omawia na podstawie ilustracji z podręcznika przebieg wolnej elekcji
- wskazuje, co wydarzyło się w latach 1655, 1660 i 1683, oraz zaznacza te daty na osi czasu
- przedstawia, kim byli Stefan Czarniecki i Jan III Sobieski
- określa znaczenie obrony klasztoru na Jasnej Górze dla Polaków walczących podczas potopu szwedzkiego
- wymienia państwa, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII w., oraz odnajduje je na mapie

Ponadpodstawowe:

- wskazuje na wpływy włoskie w Polsce pod rządami ostatnich Jagiellonów
- wymienia charakterystyczne elementy architektury renesansowej

- odszukuje w różnych źródłach utwory Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego
- tłumaczy, na czym polegała przemiana rycerstwa w stan szlachecki
- wyjaśnia znaczenie terminów: *magnateria*, *szlachta średnia*, *szlachta zagrodowa*, *golota*, *kontusz*, *żupan*
- wskazuje różnice występujące w obrębie stanu szlacheckiego
- wymienia przyczyny wzrostu gospodarczego znaczenia szlachty
- określa funkcje poszczególnych zabudowań wchodzących w skład folwarku szlacheckiego
- wskazuje na mapie obszary Rzeczypospolitej objęte intensywną uprawą zbóż
- omawia rolę Gdańska w handlu zbożem w XVI wieku
- określa pozytywne i negatywne skutki unii lubelskiej
- ocenia różnorodność religijną społeczeństwa I Rzeczypospolitej w kontekście sytuacji panującej w innych państwach europejskich
- tłumaczy, co gwarantowały szlachcie zapisy konfederacji warszawskiej
- wskazuje różnice między artykułami henrykowskimi a *pacta conventa*
- określa znaczenie, jakie miało dla Rzeczypospolitej wprowadzenie wolnej elekcji
- opowiada o roli, jaką odegrał Stefan Czarniecki podczas wojny ze Szwecją
- wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych przez wojsko polskie w XVII w.
- analizuje tekst źródłowy zamieszczony w podręczniku i formułuje na jego podstawie proste wnioski
- określa skutki zwycięstwa wojsk polskich w bitwie pod Wiedniem

Rozdział VI: Upadek Rzeczypospolitej

Podstawowe:

- opowiada, co wydarzyło się w latach 1764, 1772 i 1773, oraz zaznacza te daty na osi czasu
- przedstawia, kim byli Stanisław August Poniatowski, Ignacy Krasicki i Tadeusz Rejtan
- wymienia postulaty konfederatów barskich
- wskazuje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą podczas I rozbioru
- opisuje obraz Jana Matejki *Rejtan, czyli upadek Polski*
- wyjaśnia, na czym polegała działalność Szkoły Rycerskiej i Komisji Edukacji
- opowiada, co wydarzyło się w latach 1788, 1791, 1792 i 1793, 1794 oraz zaznacza te daty na osi czasu
- przedstawia, kim byli Stanisław Małachowski i Hugo Kołłątaj
- wyjaśnia znaczenie terminów: *Sejm Wielki*, *konstytucja*
- omawia reformy Sejmu Wielkiego
- wymienia główne postanowienia zapisane w Konstytucji 3 maja
- podaje nazwy państw, które dokonały II rozbioru Polski
- zaznacza na osi czasu daty wybuchu powstania kościuszkowskiego 1794 oraz III rozbioru Polski 1795
- przedstawia, kim byli Tadeusz Kościuszko, Jan Henryk Dąbrowski i Jan Kiliński
- określa przyczyny wybuchu powstania kościuszkowskiego
- przedstawia, kim byli Wolter, Monteskiusz, James Watt, Gabriel Fahrenheit, Peter Paul Rubens, Canaletto
- wyjaśnia znaczenie terminów: *barok*, *oświecenie*, *klasycyzm*
- na podstawie ilustracji i tekstu z podręcznika wymienia charakterystyczne cechy sztuki barokowej i klasycystycznej
- podaje przykłady budowli barokowych i klasycystycznych

Ponadpodstawowe:

- odnajduje na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą podczas II rozbioru
- omawia skutki reformy oświaty w okresie stanisławowskim
- wymienia działaczy politycznych, którzy w XVIII w. dążyli do przeprowadzenia reformy państwa polskiego
- tłumaczy, dlaczego rocznica uchwalenia Konstytucji 3 maja jest obecnie świętem narodowym
- tłumaczy, dlaczego Tadeusz Kościuszko wydał Uniwersał połaniecki

- wymienia miejsca głównych starć powstańców z armią rosyjską
- ocenia okoliczności, które spowodowały upadek Rzeczypospolitej
- porównuje sztukę barokową i klasycystyczną
- opowiada o rozwoju literatury i teatru w epoce baroku
- wyjaśnia, dlaczego wielu myślicieli oświeceniowych krytykowało Kościół
- tłumaczy, co spowodowało duży postęp nauki w epoce oświecenia
- pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wybranej postaci żyjącej w epoce baroku